

Útmutató: Az élelmiszerjogról szóló 178/2002/EK rendelet 11., 12., 16., 17., 18., 19. és 20. cikkeinek végrehajtásához

Az Élelmiszerlánc és Állategészségügyi Állandó Bizottság állásfoglalása
2004. december 20. (<http://www.fvm.hu/download.php?ctag=download&docID=1766>)

Bevezetés

A 178/2002/EK rendeletet¹ (a továbbiakban: „a Rendelet” (Az Európai Parlament és a Tanács 178/2002/EK rendelete (2002. január 28.) az élelmiszerjog általános elveiről és követelményeiről, az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóság létrehozásáról és az élelmiszerbiztonságra vonatkozó eljárások megállapításáról)) 2002. január 28-án fogadták el. Céljai között szerepel az általános fogalmak meghatározása, illetve a teljes élelmiszerjogon átívelő alapelvek és célkitűzések lefektetése. Mindez az egészség védelmének magas szintjét, valamint a belső piac hatékony működését hivatott biztosítani.

A Rendelet II. fejezete közösségi szinten harmonizálja az élelmiszerjog általános alapelveit (5-10. cikkek) és alapvető követelményeit (14-21. cikkek). Ezek korábban is jelen voltak az egyes tagállamok jogtörténetében, a Rendelet azonban a jövő európai élelmiszerjogának alapkövét fektette le a közösségi kontextusba helyezett definíciók, általános elvek és alapvető követelmények meghatározásával.

Az Európai Bizottság (a továbbiakban: Bizottság) Egészségügyi és Fogyasztóvédelmi Főigazgatósága (DG SANCO) informális keretek között létrehozott egy nemzeti szakértőkből álló munkacsoportot, hogy megvizsgálják a Rendelet végrehajtásával és értelmezésével kapcsolatban felmerülő kérdéseket, és megegyezésre jussanak velük kapcsolatban.

Ezen kívül, a döntési folyamatok átláthatósága érdekében a Bizottság minden érdekelt felet arra bátorított, hogy nyíltan vitassák meg a Rendelet végrehajtásával és alkalmazásával összefüggő kérdéseiket minden olyan fórumon, ahol a tagállamok képviselői is jelen vannak, illetve ahol a különböző társadalmi-közgazdasági érdekcsoportok hangot adhatnak a véleményüknek. Ezt elősegítendő, a Bizottság 2004. április 19-ére találkozót szervezett a Rendelet végrehajtásával összefüggő általános kérdések megvitatására, amelyen a tagállamok, a termelők, az ipar, a kereskedelem és a fogyasztók képviselői egyaránt részt vehettek. Fontos látni azonban, hogy a Rendelettel nem összhangban álló nemzeti jogalkotás problémája nem ehhez a témához tartozik, a Bizottság pedig továbbra is a megszokott eljárások szerint fog ezekkel szemben fellépni.

Az Élelmiszerlánc és Állategészségügyi Állandó Bizottság (a továbbiakban: SCoFCAH) a folyamat utolsó lépéseként 2004. december 20-án tartott ülésen jóváhagyta az ebben a dokumentumban leírt állásfoglalást, és a jövőre nézve a hasznosnak bizonyuló munka folytatására hívta fel az abban résztvevőket, a Rendelet 2005. január 1-étől való teljes alkalmazása során szerzett tapasztalatok fényében. Az ennek során születő állásfoglalásoknak a lehető legnagyobb nyilvánosságot kell biztosítani.

Ez a dokumentum segítséget kíván nyújtani minden élelmiszeripari szereplőnek a Rendelet jobb értelmezhetősége, helyes és egységes alkalmazása érdekében, noha jogi kötőerővel nem rendelkezik, és vita esetén a hivatalos jogértelmezés feladatát továbbra is csak az Európai Bíróság végezheti el.

Megemlítenő még, hogy bizonyos, egyes élelmiszeripari vállalkozó-kategóriákra vonatkozó kérdésekkel a Bizottság külön dokumentumba foglalt írásos véleményben foglalkozik (W. Pieck E-2704/04. számú írásban benyújtott kérdése a jótékonyági szervezetek nyomonkövethetőséggel összefüggő kötelezettségeivel kapcsolatban).

Ebben a dokumentumban a következő témakörök kerülnek terítékre:

- Kötelezettségek, felelősség (17. cikk);
- Nyomonkövethetőség (18. cikk);
- Élelmiszerek és takarmányok piacról való kivonása, visszahívása, illetve az ezekkel kapcsolatos tájékoztatás (19. és 20. cikkek), az élelmiszerbiztonsági szabályokkal összefüggésben (14. és 15. cikkek);
- Import és export (11. és 12. cikkek).

I. A Rendelet 17. cikke: Kötelezettségek

„17. cikk: Kötelezettségek

(1) Az élelmiszer- és takarmányipari vállalkozók vállalkozásaik termelő, feldolgozó és forgalmazó tevékenységének minden szakaszában gondoskodnak arról, hogy az élelmiszerek vagy takarmányok megfeleljenek a tevékenységükre vonatkozó élelmiszerjog követelményeinek, és ellenőrzik e követelmények teljesülését.

(2) A tagállamok betartatják az élelmiszerjogot, illetve felügyelik és ellenőrzik, hogy az élelmiszer- és takarmányipari vállalkozók a termelés, feldolgozás és forgalmazás minden szakaszában eleget tesznek-e az élelmiszerjog követelményeinek.

Ennek érdekében a vállalkozók létrehozzák a hivatalos ellenőrzések rendszerét és más, a körülményeknek megfelelő intézkedéseket hoznak, beleértve az élelmiszerek és takarmányok biztonságára és kockázataira vonatkozó információ nyilvánosságra hozatalát, az élelmiszer- és takarmánybiztonsági felügyeletet és más felügyeleti intézkedést a termelés, feldolgozás és forgalmazás minden szakaszában.

A tagállamoknak meghatározzák az élelmiszer- és takarmánytörvény megszegésére vonatkozó intézkedések és büntető rendelkezések szabályait. Az intézkedések és büntető rendelkezések hatékonyak, arányosak és van visszatartó erejük.”

I. 1. Indoklás

- Ez a cikk a tagállamok illetékes hatóságai, valamint az élelmiszer- és takarmányláncok bármely pontján elhelyezkedő szereplők (a továbbiakban: élelmiszerlánc) feladatainak tisztázásával az élelmiszerbiztonságról szóló Fehér Könyvben lefektetett célkitűzés megvalósulását szolgálja. Az élelmiszerláncba tartoznak pl. a gazdálkodók, a takarmány- és élelmiszer-előállítók, az importőrök, a forgalmazók, a köz- és magánétkeztetést megvalósító vendéglátó vállalkozások, stb.
- Tekintve, hogy az élelmiszeripari vállalkozók (a jelen dokumentum helyes értelmezése érdekében megjegyezzük, hogy az „élelmiszeripari vállalkozó” fogalom mind az élelmiszerekkel, mind pedig a takarmányokkal foglalkozó vállalkozókat jelöli) vannak a legjobb helyzetben az élelmiszerek/takarmányok biztonságos mivoltát szolgáló rendszerek működtetéséhez, illetve az ő általuk szállított élelmiszernek/takarmánynak is biztonságosnak kell lennie, a

jogalkotó rájuk telepítette az elsődleges jogi felelősséget az élelmiszerjog (A jelen dokumentum helyes értelmezése érdekében megjegyezzük, hogy az „élelmiszerjog” fogalom egyszerre jelenti az élelmiszerjogot és a takarmányjogot; az „élelmiszerbiztonság” fogalom pedig az élelmiszer- és takarmánybiztonságot.) betartását, azon belül pedig különösen az élelmiszerbiztonság megvalósítását illetően.

I. 2. Értelmezés

- A 17. cikk (1) bekezdése olyan kötelezettséget keletkeztet az élelmiszeripari vállalkozók számára, amelynek értelmében azoknak aktívan részt kell venniük az élelmiszerjog végrehajtásában, az abban foglalt követelményeknek való megfelelés folyamatos ellenőrzésével. Ez az általános feladat szoros összefüggésben áll a speciális szabályok által lefektetett kötelező előírásokkal (ti. a HACCP rendszer létrehozása az élelmiszer-higiénia területén).
- A 17. cikk (1) bekezdése tehát az ő ellenőrzésük alatt lévő tevékenységek tekintetében telepít felelősséget az élelmiszeripari vállalkozókra, amely párhuzamos az általános felelősségi szabályokkal, amelyek értelmében mindenki a saját érdek- illetve tevékenységi körében lévő dolgokért és cselekményekért tartozik felelősséggel. A 17. cikk ezt az általános elvet beépíti a közösségi jogrend élelmiszerekre vonatkozó fejezetébe (és nem csupán az élelmiszerbiztonságra, hanem egyéb élelmiszervonatkozású területekre vonatkozóan is), megakadályozva ilyenformán, hogy a tagállamok nemzeti szabályozással mentesíthessék saját élelmiszeripari vállalkozóikat ez alól a felelősség alól.
- Noha a 17. cikk (1) bekezdésében foglaltak 2005. január 1-jétől közvetlenül alkalmazandóak, az élelmiszeripari vállalkozók felelőssége a gyakorlatban az egyes speciális élelmiszerjogi szabályok megsértéséből kell, hogy eredeztethető legyen (és persze az egyes tagállamokban hatályban lévő polgári- és büntetőjogi felelősségi szabályokból). A felelősségre vonási eljárások tehát nem a 17. cikkben alapulnak majd, hanem a vonatkozó nemzeti jog vagy a speciális közösségi jogszabályok megsértésén.
- A 17. cikk (2) bekezdése a tagállamok illetékes hatóságai számára általános kötelezettséget teremt, amelynek értelmében figyelemmel kell kísérniük és ellenőrizniük kell az élelmiszerjog követelményeinek értő és hatékony teljesítését.

I. 3. Hatás

I.3.1. Általános megfelelési és ellenőrzési kötelezettség

- A 17. cikk 2005. január 1-jétől általános szabállyá válik, és minden tagállamban, az élelmiszerjog minden területén alkalmazni kell.
- A rendelkezés általánossá tétele ki kell, hogy küszöbölje a jogellenes kereskedelemkorlátozásokat és az élelmiszeripari vállalkozók közötti verseny torzulásait eredményező különbségeket.
- A 17. cikk felismeri és megerősíti az élelmiszeripari vállalkozások kulcsszerepét a „farmtól az asztalig” elv érvényesítésében: az egész élelmiszerláncot átfogja, és különös hangsúlyt helyez az élelmiszerbiztonságra.

I. 3.2. A felelősség megoszlása

- A 17. cikk a következőket célozza:
 - az élelmiszeripari vállalkozók felelősségének meghatározása, illetve a felelősség elhatárolása a tagállamokétól, valamint
 - az élelmiszerjognak való megfelelés elsődleges felelősségének az élelmiszeripari vállalkozásokra való telepítése – különös tekintettel az élelmiszerbiztonságra –, illetve ezen elv kiterjesztése az élelmiszerjog minden területére.
- A 17. cikk nem vezet be közösségi szintű felelősségi rendszert az élelmiszerlánc különböző szakaszain elhelyezkedő szereplők közötti viszony tekintetében. Az egyes vállalkozók polgári- vagy büntetőjogi felelősségét megalapozó tények és körülmények rendszerének kimunkálása összetett feladat, amely nagyban függ a különböző nemzeti jogok eltérő szerkezetétől is.
- Fontos látni, hogy egyik, a felelősség témakörét érintő eszmefuttatás sem hagyhatja figyelmen kívül a termelők, feldolgozók, forgalmazók közötti viszonyok egyre komplexebbé váló mivoltát. Sok esetben például egy termelőnek külön szerződéses kötelezettsége van a feldolgozók vagy a forgalmazók felé, amelyek a termékek minőségére és/vagy biztonságára vonatkoznak. A forgalmazók egyre inkább adnak el saját márkás termékeket, és kulcsszerepet kezdenek játszani a termékek arculatának kialakításában és marketingjében.
- Ez az új helyzet nagyobb közös felelősséget követel meg az egész élelmiszerláncot illetően, mivel a szétagolt egyéni felelősségi rendszer ebben az esetben nem elegendő. Ettől függetlenül az élelmiszerlánc egyes szereplőinek ugyanúgy meg kell tenniük a szükséges intézkedéseket a saját tevékenységi területükön az élelmiszerjognak való megfelelés érdekében, ideértve a HACCP- és a hasonló rendszerek működtetését.
- Ha egy termék nem felel meg az élelmiszerjog követelményeinek, az élelmiszerlánc egyes tagjainak felelőssége aszerint állapítható meg, hogy a rájuk vonatkozó speciális szabályoknak eleget tettek-e, azaz megalapozott-e sajátos, tevékenységükre vonatkozó felelősségük.

II. A Rendelet 18. cikke: Nyomonkövethetőség

Preambulum, 28. pont: *„Tapasztalatok igazolják, hogy az élelmiszer és takarmány belső piacának működését veszélyezteti, ha az élelmiszerek és takarmányok útja nem követhető nyomon. Ezért az élelmiszer- és takarmányiparban fel kell állítani egy átfogó nyomon követési rendszert, amelynek segítségével el lehet végezni a különböző termékek célzott és pontos kivonását a piacról, illetve tájékoztatni lehet a fogyasztókat vagy az ellenőrzéssel megbízott személyeket; e rendszer segítségével élelmiszerbiztonsági problémák esetén elkerülhető a piac működésének felesleges, nagyobb mértékű megzavarása.”*

Preambulum, 29. pont: *„Gondoskodni kell arról, hogy az élelmiszer- vagy takarmányipari vállalkozások, beleértve az importőröket is, azonosítani tudják legalább azt a vállalkozást, ahonnan az adott élelmiszert, takarmányt, élőállatot vagy az élelmiszerbe vagy takarmányba bekerülő anyagot kapták, annak érdekében, hogy egy esetleges vizsgálat során minden szakaszban biztosítani lehessen a nyomon követhetőséget.”*

3. cikk (15) bekezdés: „nyomon követhetőség: lehetőség arra, hogy nyomon követhető legyen egy élelmiszer, takarmány, élelmiszer előállítására szánt állat vagy olyan anyag, amely anyagot élelmiszer vagy takarmány előállításánál felhasználásra szánnak, illetve amelynél ez várható, a termelés, a feldolgozás és a forgalmazás minden szakaszában;”

„18. cikk: Nyomon követhetőség

(1) A termelés, feldolgozás és forgalmazás minden szakaszában biztosítani kell az élelmiszerek, a takarmányok, az élelmiszertermelésre szánt állatok, valamilyen élelmiszerbe vagy takarmányba bekerülő vagy vélhetően bekerülő egyéb anyagok útjának nyomon követhetőségét.

(2) Az élelmiszer- és takarmányipari vállalkozóknak gondoskodniuk kell arról, hogy azonosítani tudják azon személyeket, akiktől az élelmiszert, takarmányt, az élelmiszertermelésre szánt állatot, valamilyen élelmiszerbe vagy takarmányba bekerülő vagy vélhetően bekerülő egyéb anyagot kapják.

Ennek érdekében a vállalkozóknak rendelkezniük kell olyan rendszerekkel és eljárásokkal, amelyek lehetővé teszik az ilyen információk eljuttatását az illetékes hatóságokhoz azok kérelmére.

(3) Az élelmiszer- és takarmányipari vállalkozóknak rendelkezniük kell olyan rendszerekkel és eljárásokkal, amelyek lehetővé teszik azoknak az egyéb vállalkozásoknak az azonosítását, ahová termékeiket szállítják. Ezeket az információkat az illetékes hatóságok kérésére a hatóságok rendelkezésére kell bocsátani.

(4) A Közösségben forgalomba hozott, illetve valószínűleg forgalomba hozatalra kerülő élelmiszereket vagy takarmányokat el kell látni olyan címkékkel vagy azonosító eszközökkel, amelyek a vonatkozó meghatározott rendelkezések követelményeivel összhangban, a vonatkozó dokumentáción és információkon keresztül lehetővé teszik a termékek nyomon követését.

(5) Az e cikk követelményeinek különböző ágazatokban való alkalmazásának rendelkezéseit az 58. cikk (2) bekezdésében meghatározott eljárással összhangban lehet bevezetni.”

II. 1. Indoklás

A közelmúlt élelmiszerekkel összefüggő riadalmi (BSE, dioxin) megmutatták, hogy az élelmiszerek és takarmányok eredetének azonosítása rendkívüli fontossággal bír a fogyasztó számára. A nyomonkövethetőség ezzel összhangban probléma esetén megkönnyíti az élelmiszerek kivonását a piacról, valamint pontos és célzott információkkal tudja ellátni a fogyasztókat a kérdéses termékekkel kapcsolatban. A nyomonkövethetőség önmagában nem teszi biztonságossá az élelmiszereket, csupán egy olyan kockázatkezelési eszközt jelent, amellyel eredményesen oldhatók meg az élelmiszerbiztonsági problémák.

- A nyomonkövethetőség több célkitűzés teljesítéséhez is segítséget nyújt: ilyen az élelmiszerbiztonság, a tisztességes kereskedelem, valamint a fogyasztóknak juttatott megbízható információ. A Rendelet az élelmiszerbiztonság előmozdítása érdekében vezette be a nyomonkövethetőség rendszerét, illetve hogy egyszerűbb legyen a nem biztonságos élelmiszereket/takarmányokat kivonni a piacról.
- A nyomonkövethetőség arra szolgál, hogy célzottan és pontosan lehessen élelmiszereket kivonni a piacról vagy visszahívni; megfelelő információt lehessen szolgáltatni a

fogyasztóknak és az élelmiszeripari vállalkozóknak; az ellenőrző hatóságok lefolytathassák a kockázatelemzést, valamint ne jöjjön létre a szükségesnél nagyobb mértékű fennakadás az élelmiszer-kereskedelemben.

II. 2. Értelmezés

- A 18. cikk előírja, hogy az élelmiszeripari vállalkozók
 - o azonosítani tudják, hogy a termék kitől származik, illetve hogy kihez továbbította;
 - o rendelkezzenek olyan rendszerekkel és eljárásokkal, amelyek lehetővé teszik ezeknek az információknak a hatóságok számára való hozzáférhetőségét, amennyiben az adatok bekérésre kerülnek.

Ez a kötelezettség az „egy lépés vissza, egy lépés előre” elvén működik, amely az élelmiszeripari vállalkozók számára a következőket jelenti:

- o rendelkezniük kell egy olyan rendszerrel, amely azonosíthatóvá teszi közvetlen beszállítóikat, illetve közvetlen vásárlóikat;
- o létre kell hozniuk egy „beszállító-termék” kapcsolatot (ti. hogy melyik termék melyik beszállítótól származik);
- o létre kell hozniuk egy „vásárló-termék” kapcsolatot (ti. hogy melyik terméket melyik vásárlónak adták el). Nem szükséges azonban a közvetlen vásárlók azonosítása, ha azok végső fogyasztók is egyben.

II. 3. Hatás

- Noha a nyomonkövethetőség nem új fogalom az élelmiszerláncban, ez az első alkalom, hogy a közvetlen beszállítók és közvetlen vásárlók azonosítása minden élelmiszeripari vállalkozóra kiterjedő kötelezettséggént jelenik meg egy horizontális közösségi jogszabályban. Ilyenformán a 18. cikk újfajta általános kötelezettséget teremt az élelmiszeripari vállalkozók számára.
- A 18. cikk inkább a cél és a kívánt eredmény jegyében van megszövegezve ahelyett, hogy az eredmény elérésének módját írná elő.

A külön előírások figyelembe vételének szükségességét nem elmulasztva megállapítható, hogy ez az általános megközelítés tágabb teret hagy az ipar számára annak eldöntésében, hogy miként hajtják végre a rájuk rótt feladatot, valószínűleg csökkentve ezzel a megfelelés költségét. Mindez természetesen egyúttal megköveteli mind az élelmiszeripari vállalkozók, mind pedig az ellenőrző hatóságok aktív közreműködését a hatékony végrehajtásban. Ez kezdetben nehézségekbe ütközhet, az ipar gyakorlati kódexei azonban jelentős segítséget nyújthatnak ezek enyhítésében.

II. 3.1. A nyomonkövethetőségi kötelezettség hatálya

i) Az érintett termékek

- A cikk szövegezése, különös tekintettel a „valamilyen élelmiszerbe vagy takarmányba bekerülő vagy vélhetően bekerülő egyéb anyagok” kitételre nem értelmezhető úgy, hogy az állatgyógyászati készítmények, a növényvédőszeresek, illetve a termelékenységet serkentő szerek is a 18. cikk hatálya alá esnek. Ettől függetlenül ezek közül néhány anyagra külön rendeletek vagy irányelvek vonatkoznak, amelyek sokkal szigorúbb nyomonkövetési szabályokat is tartalmazhatnak.

- Az érintett anyagok azok, amelyek az élelmiszerekbe vagy a takarmányokba rendeltetésszerűen vagy vélhetően „bekerülnek” az előállítás, elkészítés vagy kezelés során. Ide tartozik például az összes élelmiszer- vagy takarmány-összetevő, a magvakat is ideértve, ha azok megtalálhatók az élelmiszerben vagy a takarmányban. A növénytermesztés során használt magvak ellenben nem tartoznak a cikk hatálya alá.
- A fentiekhez hasonlóan a csomagolóanyag sem tekinthető a 2. cikkben meghatározottak értelmében az élelmiszer részének, így a 18. cikk hatálya alá sem esik, noha bizonyos összetevői az élelmiszerbe vándorolhatnak az érintkezés során. Az ilyen csomagolóanyagok nyomonkövethetőségére külön szabályok vonatkoznak, amelyeket 2004. október 27-én fogadtak el (1935/2004/EK rendelet, 2004. október 27., HL L 338, 13.11.2004, 4. old.).
- Ezeken túlmenően az élelmiszer-higiéniáról szóló új jogszabály, a 852/2004/EK rendelet, valamint a takarmány-higiéniáról szóló, elfogadás alatt álló rendelet 2006. január 1-től összekötő kapcsolatot fog teremteni az élelmiszerek illetve takarmányok, valamint az állatgyógyászati illetve növényvédelmi készítmények között, mivel a gazdáknak ezekről a termékekről is nyilvántartást kell majd vezetniük.

ii) Az érintett vállalkozók

- A Rendelet 18. cikke az élelmiszerlánc minden szakaszát lefedi, az elsődleges termeléstől (állattenyésztés, betakarítás) a feldolgozáson át a forgalmazásig. Ide tartoznak a jótékonyági szervezetek is. A tagállamok ezzel együtt tekintetbe vehetik a jótékonyági szervezetek és az adomány-gyűjtő tevékenységek speciális jellegét, amikor a szabályok kikényszerítéséről vagy szankcionálásról van szó.
- A 3. cikk 2. és 5. pontjai úgy definiálják az élelmiszeripari vállalkozásokat, mint „...vállalkozás, amely az élelmiszerek/takarmányok termelésével, feldolgozásával és forgalmazásával összefüggő tevékenységet folytat”. A szállítók és a tárolással foglalkozó vállalkozások, amelyek az élelmiszer vagy a takarmány forgalmazásával kapcsolatban állnak, szintén ez alá a definíció alá esnek, ilyenformán meg kell felelniük a 18. cikk követelményeinek.
- Ahol a szállítás az élelmiszeripari vállalkozáson belül történik, a vállalkozás egésze felelős a 18. cikk betartásáért. A szállításért felelős részlegnek elegendő csupán jegyzéket készíteniük a vásárlóknak eljuttatott termékekről, míg a többi részleg felelős a beszállítóktól érkezett termékek dokumentációjáért.
- Az állatgyógyászati készítményeket, valamint mezőgazdasági input termékeket (pl. vetőmagok) előállító vállalkozások nem tartoznak a 18. cikk hatálya alá.

iii) Harmadik országok exportőrei (a 11. cikkhez kapcsolódóan)

- A Rendelet nyomonkövethetőségre vonatkozó rendelkezéseinek nincsen az EU területén kívülre terjedő, extra-territoriális hatálya. A 18. cikk az előállítás, a feldolgozás és a forgalmazás minden szakaszára kiterjed, ami az EU-n belül történik, adott esetben tehát az importőrtől a kiskereskedőig.
- A 11. cikket nem lehet úgy értelmezni, hogy az kiterjed a harmadik országok élelmiszeripari vállalkozóira is. Azt követeli csupán meg, hogy a Közösség területére behozott élelmiszer vagy takarmány feleljen meg az EU vonatkozó élelmiszerjogi előírásainak.

- A kereskedelmi partner-országok exportőreit jogilag nem terheli az EU-n belül megkövetelt nyomonkövethetőség kötelezettsége (kivéve, ha ilyen értelmű, érzékeny területekre vonatkozó speciális kétoldalú megállapodás van hatályban a felek között, vagy ha speciális közösségi szabályozás vonatkozik az adott termékre, ilyen például az állatgyógyászati szektor).
- A 18. cikk célja a jelenlegi szabályozás által megvalósul, mivel a kötelezettség kiterjed az importőrre is. Az importőrnek meg kell tudnia jelölnie, hogy melyik harmadik országbeli exportőrtől származik a termék, ezáltal a 18. cikk célkitűzése elértnek tekinthető.
- Elterjedt gyakorlat az EU-n belüli élelmiszeripari vállalkozók között, hogy kereskedelmi partnereiktől az „egy lépés vissza, egy lépés előre” elven túlmenően is megkövetelik a nyomonkövethetőség megvalósítását. Látni kell azonban, hogy ezek a követelmények a magánjogi szerződéses kapcsolatokról fakadnak, és nem a Rendelet írja elő őket.

II. 3.2. A nyomonkövethetőségi kötelezettség végrehajtása

i) A beszállítók és a vásárlók azonosítása

- Az élelmiszeripari vállalkozónak azonosítania kell tudnia azt a „személyt”, akitől az élelmiszert/nyersanyagot beszerezte. Ez a személy lehet természetes személy (pl. vadász vagy gombaszedő), vagy jogi személy (Magyarországon jogi személyiség nélküli gazdasági társaság is –a ford.). A preambulum 29. pontja kimondja, hogy az élelmiszeripari vállalkozásoknak legalább azt a vállalkozást tudniuk kell azonosítani, ahonnan az élelmiszerbe/takarmányba kerülő anyag származik.
- Fontos látni, hogy az élelmiszer „megkapása” nem értelmezhető pusztán az élelmiszer, takarmány vagy haszonállat fizikai átadásának (pl. egy kamionsofőr szállító tevékenysége, akit egy bizonyos vállalkozás alkalmaz). A „fizikai beszállítást” végző személy nevének azonosítása nem elégséges a 18. cikk betartásához, mivel nem biztosítja a teljes élelmiszerlánc információs jellegű lefedettségét.
- Az élelmiszeripari vállalkozásoknak csupán más élelmiszeripari vállalkozásokat (jogilag létező személyeket) kell azonosítani tudniuk az élelmiszerek/alapanyagok továbbítása esetén (kizárva ezzel ebből a körből a végső fogyasztót). A viszonteladók közötti árumozgás során (pl. élelmiszer-forgalmazó és étterem) azonban alkalmazni kell a 18. cikk nyomonkövethetőségi szabályait.

ii) Belső nyomonkövethetőség

- A 18. cikk logikájából következik, hogy egy bizonyos szintű belső nyomonkövethetőségre is szükség van az élelmiszeripari vállalkozásoknál. A 18. cikket a preambulum 28. pontjával együtt kell olvasni, amely a következőkről beszél: „egy átfogó nyomon követési rendszer, amelynek segítségével el lehet végezni a különböző termékek célzott és pontos kivonását a piacról, illetve tájékoztatni lehet a fogyasztókat vagy az ellenőrzéssel megbízott személyeket; e rendszer segítségével élelmiszerbiztonsági problémák esetén elkerülhető a piac működésének felesleges, nagyobb mértékű megzavarása”.
- A belső nyomonkövethetőség kialakítása a még célzottabb és pontosabb kivonást segíti a piacról. Az élelmiszeripari vállalkozók pénzt és időt takarítanak meg, ha felesleges zavarás nélkül csak a szükséges mértékben történik meg az adott termék kivonása a forgalomból.

- A Rendelet nem követeli meg a vállalkozóktól, hogy kapcsolatot hozzanak létre a beérkező és a kimenő termékek között (ún. belső nyomonkövethetőség) – noha egyes részterületekre vonatkozó részletesebb szabályok előírhatnak ilyet. Szintén nem terheli őket az egyes tételeknek speciális termékek előállítása vagy új tételek létrehozása céljából történő szétbontásáról és újrendezéséről szóló dokumentáció készítésének kötelezettsége.
- Összefoglalva, az élelmiszeripari vállalkozókat buzdítani kell a belső nyomonkövetési rendszerek kialakítására a tevékenységük típusának megfelelően (feldolgozás, tárolás, forgalmazás, stb.). A belső nyomonkövetés részletességi szintjének célszerű megválasztása a vállalkozás méretétől és jellegétől függően a vállalkozón múlik.

iii) A külön jogszabályok által előírt nyomonkövethetőség

- A „18. cikk szellemében fogant” élelmiszerbiztonsági célú nyomonkövethetőséget előíró, egyes szektorokra/termékekre vonatkozó szabályokon kívül számos olyan speciális jogszabály található, amely forgalmazási és minőségi követelményeket határoz meg egyes termékekkel kapcsolatban. Ezek a – gyakran a tisztességes kereskedelmet célzó – szabályok a termékek azonosításával, a tranzakciókat kísérő dokumentáció-átruházással, a nyilvántartásokkal, stb. kapcsolatban is tartalmazznak rendelkezéseket.
- A fenti külön előírások keretein belül működtetett bármilyen egyéb termék-azonosítási rendszer szolgálhatja a 18. cikkben meghatározott követelmény céljait, amennyiben az előállítás, a feldolgozás és a forgalmazás minden szakaszában lehetővé teszi a beszállítók és a közvetlen vásárlók azonosítását.
- A Rendelet nyomonkövethetőségi előírásai ettől függetlenül általános kötelezettséget keletkeztetnek, így mindig alkalmazni kell őket. Annak meghatározása, hogy a szektorális nyomonkövetési szabályoknak való megfelelés kielégíti-e a 18. cikkben foglaltakat is, a speciális rendelkezések részletes elemzésével történhet.

iv) A nyilvántartandó adatok köre

A 18. cikk nem határozza meg, hogy milyen információknak kell az élelmiszeripari vállalkozásoknál rendelkezésre állniuk, mivel minden olyan adatra kiterjed a nyilvántartási kötelezettség, amelyik az adott típusú nyomonkövetést szolgálhatja.

Ha azonban mégis valamiféle kiindulásra van szükségünk, a 18. cikk céljának megvalósításához a lentebb felsorolt információk tűnnek mindenképpen szükségesnek. Az adatok két kategóriába csoportosíthatók, fontosságuk szintjétől függően:

- Az első kategória azokat az adatokat foglalja magában, amelyeket minden esetben az illetékes hatóságok rendelkezésére kell tudni bocsátani:
 - a beszállító neve, címe, illetve a tőle származó termék jellege;
 - a vásárló neve, címe, illetve a neki szállított termék jellege;
 - a szállítás időpontja.

A szállítás időpontjának feljegyzése az első két adat rögzítéséből következik. Ha ugyanolyan típusú termék több alkalommal is szállításra kerül ugyanahhoz az élelmiszeripari vállalkozóhoz, a beszállító nevének, címének és a termék jellegének rögzítése nem elégítené ki a nyomonkövethetőségi követelményeket.

- A második kategóriába azok az adatok tartoznak, amelyeknek rögzítése, noha nem kötelező, nagyon ajánlott:

- térfogat vagy mennyiség;
- tételszám, ha van ilyen;
- a termék részletesebb leírása (előrecsomagolt vagy csomagolatlan, zöldséggyümölcs fajták, nyers vagy feldolgozott termék).

A rögzítendő adatok szükséges típusai az élelmiszeripari tevékenység jellegének fényében, a nyomonkövethetőségi rendszer jellemzőinek, illetve a vállalkozás méretének függvényében választhatók ki.

A múltban előfordult élelmiszer-válságok megmutatták, hogy az élelmiszerek kereskedelmi forgalmának nyomonkövetése (számlák lefűzése a cég könyvelésében) nem elegendő a termékek fizikai visszakövetéséhez. Ilyenformán nagyon fontos, hogy az élelmiszeripari vállalkozások a termékek fizikai mozgását is képesek legyenek követni: a szállítási iratok megőrzése (vagy a termelőegységek paramétereinek és címének rögzítése) hatékonyabb nyomonkövetést eredményez.

v) A nyomonkövetést szolgáló adatok előhívási gyorsasága

- A 18. cikk előírja, hogy az élelmiszeripari vállalkozásoknak a termékeik nyomonkövethetősége érdekében „rendszereket és eljárásokat” kell bevezetniük. Noha a cikk nem rendelkezik a részletekről, a „rendszer” és az „eljárás” kifejezések használata olyan strukturált mechanizmusokra utal, amelyek lehetővé teszik a felkérésre történő adatszolgáltatást a hatóságok számára.
- A preambulumban 28. pontjában kitűzött cél elérésére alkalmas nyomonkövethetőségi rendszerek legfontosabb eleme a gyors és pontos információk szolgáltatására való képesség. A szükséges adatok rendelkezésre bocsátásában bekövetkezett késedelem aláaknázhathatja az azonnali reakció lehetőségét válság esetén.
- A fent említett első kategóriába tartozó minimális információknak azonnal az illetékes hatóságok rendelkezésére kell állniuk.
- A második kategóriába tartozó információknak ésszerű, gyakorlati szempontokat is figyelembe vevő határidőn belül kell rendelkezésre állniuk; ezt csak a körülmények ismeretében lehet pontosan meghatározni.

vi) A nyilvántartások megőrzési ideje

A 18. cikk nem rendelkezik az adatok megőrzési idejének minimumáról. Általánosságban elmondható, hogy az üzleti dokumentumokat 5 évig szokták megőrizni az adózási nyilvántartások sajátosságai miatt. Ez az 5 éves időtartam, amit az előállítás vagy a szállítás időpontjától kezdve kell számítani (különösen az első kategóriába tartozó adatok esetén, ld. a II.3.4. pontot), valószínűleg elegendő a 18. cikkben foglaltak teljesítéséhez.

Ez az általános szabály azonban néhány esetben kiigazításra szorul:

- Meg nem határozott minőség-megőrzési idejű termékek (Például bor) esetén az 5 éves általános szabály érvényesül;
- 5 év feletti minőség-megőrzési idejű termékek esetén a terméken feltüntetett időtartam után 6 hónappal jár le az adat-megőrzés javasolt határideje;
- Erősen romlandó, közvetlenül a végső fogyasztónak szánt termékek esetén, amelyeken a felhasználhatósági idő 3 hónapnál kevesebb vagy nem meghatározott (Például gyümölcs,

zöltség és egyéb, nem előrecsomagolt élelmiszerek), a gyártástól vagy a szállítástól számított 6 hónapig kell megőrizni az adatokat.

Végül meg kell jegyezni, hogy a 18. cikkben foglalt adat-megőrzési kötelezettségtől függetlenül számos élelmiszeripari vállalkozás egyéb speciális adatszolgáltatási- és megőrzési kötelezettséggel is bír más jogszabályokból következően. Az illetékes hatóságok ellenőrzik, hogy ezeknek a követelményeknek is megfelelnek-e.

III. A Rendelet 19. cikke: Kivonás a piacról, visszahívás, tájékoztatás (az élelmiszeripari vállalkozók kötelezettségei)

„19. cikk: Az élelmiszerre vonatkozó kötelezettségek: élelmiszeripari vállalkozók

(1) Amennyiben egy élelmiszeripari vállalkozó úgy véli vagy okkal feltételezi, hogy egy élelmiszer, amelyet a vállalkozás behozott, előállított, feldolgozott, gyártott vagy forgalmazott, nem felel meg az élelmiszerbiztonsági követelményeknek, és a kérdéses élelmiszer már kikerült az élelmiszeripari vállalkozó közvetlen ellenőrzése alól, az élelmiszeripari vállalkozó haladéktalanul kezdeményezi az élelmiszer kivonását a piacról és erről tájékoztatja az illetékes hatóságot. Ha a termék eljuthatott a fogyasztóhoz, a vállalkozó hatékony eszközökkel és pontosan tájékoztatja a fogyasztókat a kivonás okáról, valamint szükség esetén — amennyiben egyéb intézkedések nem elegendőek a magas szintű egészségvédelem megvalósításához — vissza kell hívnia a fogyasztóhoz már leszállított terméket.

(2) Az az élelmiszeripari vállalkozó, aki az élelmiszerek csomagolása, címkézése, biztonsága és egysége megváltoztatása nélkül kiskereskedelmi és forgalmazási tevékenységet lát el, saját tevékenységeinek keretein belül kivonja a piaci forgalomból azokat a termékeket, amelyek nem felelnek meg az élelmiszerbiztonsági követelményeknek, és az élelmiszerek útjának nyomon követéséhez szükséges információk átadásával, a termelők, feldolgozók, gyártók és/vagy illetékes hatóságok által kezdeményezett intézkedésekben együttműködve hozzájárul az élelmiszerek biztonságához.

(3) Az élelmiszeripari vállalkozó haladéktalanul tájékoztatja az illetékes hatóságokat, amennyiben úgy véli vagy okkal feltételezi, hogy az általa forgalomba hozott élelmiszer ártalmas lehet az egészségre. A vállalkozó bejelenti az illetékes hatóságoknak a végső fogyasztót fenyegető veszély megelőzésére tett intézkedéseket, és nem akadályozhat meg senkit abban, hogy a tagállam jogrendszerével és joggyakorlatával összhangban együttműködjön az illetékes hatóságokkal, amennyiben ezzel megelőzhető, csökkenthető vagy megszüntethető egy élelmiszerrel kapcsolatos veszély.

(4) Az élelmiszeripari vállalkozó együttműködik az illetékes hatóságokkal az általa jelenleg vagy korábban szállított élelmiszerrel kapcsolatos kockázatok megelőzésében vagy csökkentésében.”

III. 1. Indoklás

- A 19. cikkben foglalt kötelezettségek a piacra kerülő nem biztonságos élelmiszerekből adódó kockázatok csökkentését vagy kiküszöbölését; illetve az egészségre esetlegesen ártalmas élelmiszerek piacra kerüléséből adódó veszélyek megelőzését, csökkentését vagy kiküszöbölését szolgálják.

- Az élelmiszeripari vállalkozók piacról kivonási- illetve visszahívási kötelezettségeinek mértéke a Rendelet 14. cikkében foglalt általános biztonsági követelményekkel összefüggésben értelmezhető.
- A kockázatok csökkentése vagy kiküszöbölése érdekében megtett intézkedések arányosságának érdekében fontos, hogy a nem biztonságos élelmiszer fogalmát meghatározó kritériumokra utalás történjen, mivel a piacról való kivonást és a visszahívást éppen a kockázatok kiküszöbölése érdekében való azonnali cselekvésként kell alkalmazni.
- Az illetékes hatóságok tájékoztatására vonatkozó vállalkozói kötelezettség fontos eleme a piac felügyeletének, mivel így a hatóságnak alkalma nyílik figyelemmel kísérrni, hogy az élelmiszeripari vállalkozók megtették-e a megfelelő intézkedéseket a piacra kerülő élelmiszer által felvetett kockázatok kezelése érdekében; illetve további intézkedéseket rendelhet el vagy hajthat végre a kockázatok elkerülése érdekében.

III. 2. Értelmezés

- A 19. cikk 2005. január 1-jétől kötelezettségként írja elő az élelmiszeripari vállalkozók számára, hogy kivonja a piacról azokat az élelmiszereket, amelyek nem felelnek meg az élelmiszerbiztonsági követelményeknek, és erről tájékoztassák az illetékes hatóságokat. Ha az élelmiszer már elkerülhetett a fogyasztókhoz, a vállalkozónak értesítenie kell őket, és szükség esetén vissza kell hívnia tőlük a már leszállított és átadott élelmiszert.
- A 19. cikk az élelmiszerlánc vállalkozói között szükséges együttműködésről is rendelkezik, hogy a nem biztonságos élelmiszer kivonása a piacról biztosítható legyen.
- A 19. cikk azt a kötelezettséget rója az élelmiszeripari vállalkozóra, hogy értesítse az illetékes hatóságokat, ha úgy gondolja, vagy okkal feltételezi, hogy az általa forgalomba hozott élelmiszer ártalmas lehet az egészségre.
- Általános együttműködési kötelezettség terheli az élelmiszeripari vállalkozókat az illetékes hatóságokkal kapcsolatban is azokkal az intézkedésekkel összefüggésben, amelyeket az általuk forgalomba hozott élelmiszerekből adódó kockázatok tettek indokolttá.

III. 3. Hatás

III. 3.1. A 19. cikk (1) bekezdése

i) A piacról való kivonás kötelezettsége

A 19. cikk (1) bekezdése azt a kötelezettséget rója az élelmiszeripari vállalkozókra, hogy vonják ki a piacról az élelmiszerbiztonsági követelményeknek nem megfelelő élelmiszereket, és erről értesítsék az illetékes hatóságokat.

A „kivonás” definícióját tekintve az általános termékbiztonságról szóló 2001/95/EK irányelv meghatározására lehet utalni, amely kimondja, hogy „a piacról való kivonás minden olyan intézkedés, amely a fogyasztó számára veszélyes termék forgalmazásának, megjelenítésének vagy eladásra felkínálásának megakadályozására szolgál”.

A 19. cikk kapcsán ki kell emelni, hogy

- a piacról való kivonás az élelmiszerlánc bármely pontján megtörténhet, és nem csupán a végső fogyasztóhoz való eljuttatás szakaszában;
- a hatóságok kivonásról való tájékoztatása a kivonás kötelezettségéből következik;

- a piacról való kivonás kötelezettségének létrejöttéhez két feltétel együttes teljesülése szükséges:

► **A piacról való kivonás első feltétele: a kérdéses élelmiszer az élelmiszeripari vállalkozó szerint nem felel meg az élelmiszerbiztonsági követelményeknek.**

A Rendelet 14. cikke ad útmutatást annak tekintetében, hogy mikor juthat a vállalkozó erre a következtetésre.

A (2)-(5) bekezdések határozzák meg az élelmiszerek nem biztonságos mivoltára való következtetést megalapozó általános kritériumokat:

- A 14. cikk (2) bekezdése kimondja, hogy az élelmiszer nem minősül biztonságosnak, ha ártalmas az egészségre, vagy emberi fogyasztásra alkalmatlan.
- A 14. cikk (3) bekezdése kimondja, hogy az élelmiszerek biztonságos mivoltának megítélésakor figyelmet kell fordítani az élelmiszerek normális felhasználási feltételeire, amely a fogyasztónál, illetve az előállítás, a feldolgozás vagy a forgalmazás során történik; valamint a fogyasztónak juttatott információkra is.
- A 14. cikk (4)-(5) bekezdései kimondják, hogy az egészségre való ártalmasság és az emberi fogyasztásra való alkalmatlanság megítélése során bizonyos feltételekre figyelemmel kell lenni.

Közelebbről: a 14. cikk (7) és (9) bekezdései meghatározzák, hogy az adott élelmiszer biztonságára vonatkozó általános és különös közösségi jogszabályoknak (illetve az utóbbiak hiányában a témára vonatkozó nemzeti szabályoknak) megfelelő élelmiszer biztonságosnak tekinthető.

Végül pedig említést érdemel, hogy a 14. cikk (8) bekezdése megerősíti – még ha az illetékes hatóságok intézkedéseivel összefüggésben mondja is ki –, hogy a vonatkozó különös szabályoknak való megfelelés esetén is előfordulhat, hogy egy élelmiszer nem biztonságos.

► **A piacról való kivonás második feltétele: a kérdéses élelmiszer (a 178/2002/EK rendelet 2. cikke szerint meghatározva) a piacon van, és kikerült a kiinduló élelmiszeripari vállalkozás közvetlen ellenőrzése alól.**

Ez a feltétel a 19. cikk (1) bekezdésének „piacról való kivonás” kitételéből származtatható. Az (1) bekezdés ezenkívül azt is kimondja, hogy a piacról való kivonás csak akkor történhet meg, ha a kérdéses élelmiszer már kikerült a kiinduló élelmiszeripari vállalkozás közvetlen ellenőrzése alól.

Ilyenformán a 19. cikk (1) bekezdése által szabályozott „kivonás” nem érinti azokat a visszavonó lépéseket, amelyeket még a forgalomba hozatal előtt tesznek meg. A vállalkozó ellenőrzése alól még nem kikerült élelmiszerek visszavonása nem is minősül piacról való kivonásnak a 19. cikk (1) bekezdése szerint.

A „kikerült a kiinduló élelmiszeripari vállalkozó ellenőrzése alól” kitétel azt mutatja, hogy amíg a vállalkozónak van lehetősége saját eszközeivel, más élelmiszeripari vállalkozók bevonása nélkül orvosolni a szabályellenességet, a 19. cikk (1) bekezdését nem lehet alkalmazni. A „kiinduló vállalkozó” kifejezés szintén nagyon fontos. Azt jelzi, hogy az élelmiszer pl. már elhagyta a feldolgozó üzemet, és már másik vállalkozó kezében van (az élelmiszerlánc másik szakaszába lépett).

A piacról való kivonás 19. cikk (1) bekezdésében meghatározott terjedelme nem korlátozza az illetékes hatóságok által elrendelt visszavonások terjedelmét. Az illetékes hatóságok minden olyan esetben, amikor ez indokolt, elrendelhetik az élelmiszerek visszavonását olyan élelmiszeripari vállalkozók tekintetében is, akik még ellenőrzést gyakorolnak a termék felett.

A 19. cikk (1) bekezdésében meghatározott piacról való kivonás terjedelme nem befolyásolja az élelmiszeripari vállalkozók azon kötelezettségét, miszerint a vállalkozásuk ellenőrzése alatt lévő élelmiszerek elégségek ki az élelmiszerjog követelményeit (pl. a 17. cikk (1) bekezdését, ld. fentebb).

ii) Gyakorlati megközelítés

A 14. cikkben megfogalmazottak értelmében az esetek két típusa különíthető el:

► Az élelmiszer nem felel meg a rá vonatkozó különös közösségi (vagy nemzeti) élelmiszerbiztonsági előírásoknak.

A 14. cikk (7) és (9) bekezdése értelmében a speciális közösségi (vagy nemzeti) élelmiszerbiztonsági előírásoknak megfelelő élelmiszer biztonságosnak tekinthető.

Amennyiben az élelmiszer nem felel meg a rá vonatkozó közösségi (vagy ezek hiányában nemzeti) élelmiszerbiztonsági előírásoknak, feltételezhető, hogy nem biztonságos, így a 14. cikk (2), (3), (4) és (5) bekezdéseit kell figyelembe venni.

Ezek a feltételek általánosak, és esetről esetre kell megvizsgálni, hogy teljesülnek-e. Közelebről: a feltételek vizsgálata során sosem szabad figyelmen kívül hagyni az adott élelmiszerre vonatkozó speciális szabályozást.

A 14. cikk (3) bekezdése például meghatározza, hogy az élelmiszer nem biztonságos mivoltának megítélése során figyelemmel kell lenni az élelmiszer normális felhasználási körülményeire, amely a fogyasztónál, illetve az előállítás, a feldolgozás vagy a forgalmazás során történik. Ezt az általános megfogalmazást is a speciális rendelkezések fényében kell alkalmazni.

A speciális jogszabályi rendelkezések például az élelmiszer rendeltetési helye (A 466/2001/EK rendelet 4. cikkének (3) bekezdése, amelyik az élelmiszerekben található bizonyos szennyeződések maximális megengedett mennyiségét határozza meg, a következőket mondja ki: „Az I. melléklet 2.1.1.1. pontjában meghatározott legmagasabb aflatoxin értéknek nem megfelelő földimogyorót, dióféléket és szárított gyümölcsöt, valamint a 2.1.2.1. pontban meghatározott legmagasabb értéknek nem megfelelő gabonaféléket csak akkor lehet forgalomba hozni, ha ezek a termékek: a) nem kerülnek közvetlen emberi fogyasztásra, illetve azokat nem használják fel élelmiszergyártásnál élelmiszer-összetevőként, b) megfelelnek a földimogyoróra az I. melléklet 2.1.1.2. pontjában, valamint a diófélékre és a szárított gyümölcsökre az I. melléklet 2.1.1.3. pontjában meghatározott legmagasabb értékeknek, c) további válogatásra, vagy egyéb fizikai kezelésre kerülnek(...), d) olyan jelöléssel vannak ellátva, amely egyértelműen feltünteti a termékek alkalmazási körét, és olyan jelölést tartalmaz, mely szerint „a terméket emberi fogyasztás, vagy élelmiszergyártásnál élelmiszer-összetevőként történő felhasználás előtt válogatni kell, vagy fizikai kezelésnek kell alávetni az aflatoxin szennyezés csökkentése céljából.”) szerint különböző élelmiszerbiztonsági szinteket határozhatnak meg (közvetlen emberi fogyasztásra szánt élelmiszer, illetve nem közvetlen emberi fogyasztásra, hanem további kezelésre szánt élelmiszer). Ezek a speciális szabályok általában többlet-követelményeket tartalmaznak, hogy megakadályozzák a nem közvetlen emberi fogyasztásra szánt élelmiszerek végső

fogyasztókhoz kerülését, vagy a szükséges kezelés/feldolgozás előtt összetevőként az élelmiszerbe való keverését; illetve hogy a különös élelmiszerbiztonsági szinteket betartassák.

Az olyan ténybeli kérdésekkel, mint a minták reprezentativitása vagy az analitikai módszerek érzékenysége, számos esetben külön kell foglalkozni.

A tagállamok nemzeti jogában szintén találhatunk arra vonatkozó rendelkezéseket vagy útmutatásokat, hogy mikor nem minősül egy élelmiszer biztonságosnak (néhol az egészségre ártalmas vagy az emberi fogyasztásra alkalmatlan élelmiszerek kategóriáját külön definiálják). Ezeknek a nemzeti szabályoknak vagy útmutatóknak összhangban kell lenniük a

14. cikkel, valamint az EU szektorális szabályaival, amennyiben azok tartalmazzak definíciót a nem biztonságos élelmiszerre nézve (Az állati eredetű élelmiszerekben található állatgyógyászati készítmények maximális maradékanyag-határértékekről szóló 2377/90/EGK rendelet 5. cikke például úgy rendelkezik, hogy a VI. mellékletben felsorolt anyagok tekintetében nem beszélhetünk maradékanyag-határértékekről, mivel a kérdéses anyagok bármilyen mennyisége veszélyt jelent a fogyasztó egészségére nézve. Ezen felül az EU mikrobiológiai kritériumairól szóló vitákban két típusú élelmiszerbiztonsági kritérium merül fel, amelyből az egyik a piacra szánt, vagy a már piacon lévő élelmiszer vagy az élelmiszer-tétel biztonságos mivoltát, illetve elfogadhatóságát hivatott jelezni. Egy bizonyos érték felett az élelmiszert vagy a tételt a jogszabály értelmében nem lehet biztonságosnak tekinteni.). Közelebbről: a 14. cikk élelmiszerbiztonsági követelményeket felállító célját tekintve ezek a rendelkezések az élelmiszerből származó, emberi egészségre való közvetett vagy közvetlen veszély azonosítására korlátozódhatnak.

A jogszabálynak ez a része további megvitatásra és felülvizsgálatra szorul a témában nyert tapasztalatok fényében.

► Az élelmiszer megfelel a rá vonatkozó különös közösségi (vagy nemzeti) élelmiszerbiztonsági előírásoknak, de bizonyos okokból nem tekinthető biztonságosnak.

Amikor egy vállalkozó úgy ítéli meg, vagy okkal feltételezi, hogy egy élelmiszer nem biztonságos, a közösségi vagy nemzeti élelmiszerbiztonsági előírásoknak való megfelelés ellenére is ki kell, hogy vonja a kérdéses élelmiszert a piacról.

Ez az eset olyan véletlen (vagy szándékos) szennyezésből következően állhat elő, amikor az adott eseményt a jog nem szabályozza. Például ha egy vállalkozó a birtokában lévő információk alapján okkal feltételezheti, hogy az általa forgalomba hozott élelmiszer mérgező, vagy egyéb módon egészségkárosító hatású, ki kell vonnia az élelmiszert a piacról.

Az esetlegesen sérüléseket okozó anyagok jelenléte az élelmiszerben (pl. üveg, fém) szintén ebbe a kategóriába tartozik. Erre vonatkozóan nincs külön jogszabályi előírás, mégsem biztonságos az élelmiszer, ha ezeket tartalmazza.

Ugyanide sorolhatók azok az esetek, amikor a jogszabályok által engedélyezett anyagokkal összefüggésben új tudományos információ lát napvilágot. Ilyenkor néha annyira magas a bizonytalansági tényező, hogy a gyakorlatban a 19. cikk (3) bekezdését kell alkalmazni.

iii) A hatóságok tájékoztatása a piacról való kivonásról

Amikor egy élelmiszeripari vállalkozó a 19. cikk (1) bekezdése értelmében kivon egy élelmiszert a piacról, erről értesítenie kell az illetékes hatóságokat, amelyek a tevékenységének ellenőrzésére hivatottak. A RASFF (Élelmiszerek és Takarmányok Gyors

Vészjelző Rendszere) működésbe hozásáról való döntést a nemzeti hatóságok hozzák meg, a III.3.5. pontban írottaknak megfelelően.

Nem haszontalan hangsúlyozni, miszerint ha a vállalkozó kivonja az élelmiszerláncból az élelmiszerbiztonsági szempontoknak nem megfelelő élelmiszert, de az még az ő közvetlen ellenőrzése alatt van, a 19. cikk (1) bekezdése nem alkalmazható, azaz nem kell értesíteni a hatóságokat.

Az illetékes nemzeti hatóságok és az élelmiszeripari vállalkozók közötti megállapodásokban is le lehet fektetni az információ-szolgáltatás szükségességét.

iv) A hatóságok tájékoztatásának részletes szabályai

Az értesítés részletes szabályaira nézve a szubszidiaritás elve érvényesül (a nemzeti vagy regionális hatóságokra van bízva a szabályok, szokások kialakítása).

v) A visszahívás és a fogyasztók tájékoztatása

Ha ugyanazok a körülmények lépnek fel, mint a piacról való kivonás esetén, de ezenfelül az élelmiszer már el is juthatott a fogyasztóhoz, a vállalkozóknak a 19. cikk (1) bekezdése értelmében

- tájékoztatniuk kell a fogyasztót a piacról való kivonás indokairól; és
- szükség esetén vissza kell hívniuk a fogyasztóhoz már eljuttatott terméket, azaz „minden intézkedést meg kell tenniük annak érdekében, hogy az általa a fogyasztó rendelkezésére bocsátott nem biztonságos termék visszakerüljön hozzá”. Visszahívásra akkor van szükség, ha egyéb intézkedésekkel nem lehetséges a magas szintű egészségvédelem fenntartása.

vi) A 19. cikk (1) bekezdésének alkalmazásáért való felelősség

Minden élelmiszeripari vállalkozó (aki élelmiszert importált, termelt, feldolgozott, gyártott vagy forgalmazott) a 19. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozik (kivonás, visszahívás, értesítés), és köteles az abban foglaltakat a felelősségi körén belül érvényesíteni.

A viszonteladóknak szintén alkalmazniuk kell a 19. cikk (1) bekezdését, mivel ők juttatják el az élelmiszert a végső fogyasztókhoz. Egyes tevékenységeik az élelmiszerek csomagolását, jelölését és egységét is érinthetik, sőt, bizonyos esetekben az előállítási és feldolgozási munkálatok is az üzletben történnek (pl. pékség).

Mint ahogy a 17. cikkel kapcsolatban kifejtésre került, a Rendelet nem érinti a vállalkozók nemzeti jog szerinti (büntetőjogi, polgári jogi) felelősségi alakzatait.

Hangsúlyozni kell, hogy amikor egy vállalkozó az élelmiszerbiztonsági szabályoknak való meg nem felelés miatt kivon a piacról egy, a közvetlen ellenőrzése alatt lévő nyersanyagot vagy összetevőt, általában értesíteni fogja a beszállítót, akitől az anyag származik.

A beszállító ennek az információnak a birtokában arra a következtetésre juthat, hogy a közvetlen ellenőrzése alól kikerült élelmiszer nem felel meg az élelmiszerbiztonsági előírásoknak. Ezek után alkalmazhatja a piacról való kivonás szabályát, és a 19. cikknek megfelelően értesíti erről az illetékes hatóságokat.

Amennyiben ez a beszállító a birtokába jutott információ alapján úgy ítéli meg, hogy az élelmiszer ártalmas lehet az egészségre, a 19. cikk (3) bekezdése válik alkalmazandóvá. Ugyanez a logika érvényesül azokban a hasonló esetekben is, ahol a forgalmazó a belső

ellenőrzések nyomán kivon egy terméket a piacról, amelyet egy termelő vagy egy feldolgozó szállított neki.

Látható, hogy az élelmiszerlánc egyes szakaszai közötti együttműködés elengedhetetlenül szükséges a 19. cikk (1) bekezdésében foglalt célkitűzések teljesítéséhez.

III. 3.2. A 19. cikk (2) bekezdése

A 19. cikk (2) bekezdése által a viszonteladással (A viszonteladás fogalma a 3. cikk 7. pontjában kerül meghatározásra) vagy forgalmazással foglalkozó élelmiszeripari vállalkozókra rótt kötelezettség nem érinti az élelmiszerek csomagolását, jelölését, biztonságát vagy egységét. Ennek a rendelkezésnek az a célja, hogy ezek a vállalkozók is kivegyék a részüket a nem biztonságos élelmiszerek esetlegesen szükségessé váló, piacról történő kivonásában, illetve az információ átadásában. Például ha egy termelő kivonja a termékét a piacról vagy visszahívja azt, a forgalmazónak és/vagy a viszonteladónak kötelessége szükség szerint részt venni ebben a műveletben.

A 19. cikk (2) bekezdése az élelmiszerlánc különböző szereplői közötti együttműködés fontos aspektusáról rendelkezik. Látni kell azonban, hogy nem fed le minden együttműködést igénylő helyzetet, ezért a vállalkozóknak folyamatosan vizsgálniuk kell, hogy miként fejleszthető a kooperáció a 19. cikk megfelelő érvényesülése érdekében.

III. 3.3. A 19. cikk (3) bekezdése

A 19. cikk (3) bekezdése információ-szolgáltatási kötelezettséget ró az élelmiszeripari vállalkozókra, amennyiben azok úgy gondolják, vagy okkal feltételezik, hogy az általuk forgalomba hozott élelmiszer az egészségre ártalmas lehet. Ebben az esetben haladéktalanul értesíteniük kell az illetékes hatóságokat, és részletesen be kell számolniuk a kockázatok kiküszöbölése érdekében tett lépéseikről.

A 19. cikk (3) bekezdésének alkalmazása nem feltétlenül jár együtt a piacról való kivonással: a haladéktalan értesítés kötelezettségét és a megelőzés érdekében tett lépésekről való beszámolást írja csupán elő.

A 19. cikk (3) bekezdésének alkalmazásához a következő feltételeknek kell teljesülniük:

- A kérdéses élelmiszernek forgalomban kell lennie (A „forgalomba hozatal” definícióját a 3. cikk 8. pontja tartalmazza: „élelmiszer vagy takarmány készentartása eladás céljára, beleértve az élelmiszer vagy takarmány eladásra való felkínálását, vagy az élelmiszerek és takarmányok ingyenes vagy ellenérték fejében történő átadásának bármely egyéb formáját, valamint az élelmiszerek és takarmányok eladását, forgalmazását vagy átadásának egyéb módját”). A „piacra dobás” kitétel azokat az élelmiszereket is lefedi, amelyeket más élelmiszeripari vállalkozók állítottak elő, vagy amelyeket importáltak, és amelyeket térítésmentesen kívánnak továbbadni. Nem vonatkozik viszont a feldolgozás alatt álló élelmiszerekre és a beszállítók által szolgáltatott nyersanyagokra.

és

- A kérdéses élelmiszer ártalmas lehet az egészségre.

Ennek a cikknek a célja, hogy az illetékes hatóságok értesüljenek az esetleges egészségi kockázatokról.

A 19. cikk (3) bekezdése különböző típusú esetekben alkalmazható, mint például:

- a vállalkozó olyan új információ birtokába jut az élelmiszerről, amiből arra lehet következtetni, hogy az ártalmas lehet az egészségre, de ez az információ nincs összhangban a többi rendelkezésre álló adattal. Például: egy vállalkozó belső rendszerében kivon egy terméket a forgalomból, és erről értesíti a beszállítóját, aki viszont úgy ítéli meg, hogy ez ellentmond a birtokában lévő többi információnak;
- az élelmiszer egészségre való ártalmasságáról szóló információ, amely azonban megerősítésre szorul;
- kockázat kialakulásáról szóló információ.

Ez a rendelkezés a kockázatok globális megelőzését szolgálja azzal, hogy korai figyelmeztető információkat juttat a hatóságoknak, illetve megkönnyíti számukra a kialakulóban lévő esetleges veszélyek azonosítását a hatékony és arányos kockázat-kezelés elősegítése érdekében.

Néhány esetben, például amikor további, megalapozottabb információ erősíti meg, hogy a termék ártalmas az egészségre, a 19. cikk (1) bekezdése válik alkalmazandóvá.

Az illetékes hatóságok értesítéséért az a vállalkozó felelős, amelyik a terméket forgalomba hozta.

A 19. cikk (3) bekezdésének második része azt célozza, hogy az élelmiszeripari vállalkozók ne bátorítsák el alkalmazottaikat a hatóságok tájékoztatása tekintetében, ha ez az élelmiszerből adódó kockázatok megelőzését, csökkentését vagy kiküszöbölését szolgálná.

III. 3.4. A 19. cikk (4) bekezdése

Ez a bekezdés azt követeli meg az élelmiszeripari vállalkozóktól, hogy az általuk továbbadott élelmiszerekből adódó kockázatok elkerülése vagy csökkentése érdekében hozott intézkedések tekintetében működjenek együtt a hatóságokkal. Például lépjenek kapcsolatba a hatóságokkal, ha nem biztosak benne, hogy adott helyzetben mit kell tenniük a kötelezettségeik teljesítése érdekében. A 19. cikk (3) bekezdésében lefektetett általános megelőzési célkitűzéssel összhangban a vállalkozókat – különösen a kisebb méretűeket – arra kell biztatni, hogy a kockázatokkal kapcsolatos bizonytalanságok esetén lépjenek kapcsolatba a hatóságokkal. A 19. cikk keretében történő megkeresésekkel kapcsolatban az illetékes hatóságoknak kötelessége, hogy segítséget nyújtsanak a hozzájuk fordulóknak.

III. 3.5. Az Élelmiszerek és Takarmányok Gyors Vészjelző Rendszerének (RASFF) való jelzés

A RASFF és a 19-20. cikkek által szabályozott értesítési kötelezettség között különbséget kell tenni. A RASFF kizárólag az illetékes hatóságokat foglalja magában (Bizottság, tagállamok és az EFSA). Az élelmiszeripari vállalkozóknak bizonyos körülmények között (ld. a III. pontot) az a kötelessége áll fenn, hogy az illetékes hatóságokat értesítse (a tagállami jogszabályok előírásaitól függő szinten), nem pedig a RASFF-ot.

IV. A Rendelet 20. cikke: Kivonás a piacról, visszahívás, tájékoztatás (a takarmányipari vállalkozók kötelezettségei)

„20. cikk: A takarmányra vonatkozó kötelezettségek: takarmányipari vállalkozó

(1) Amennyiben egy takarmányipari vállalkozó úgy véli vagy okkal feltételezi, hogy egy takarmány, amelyet a vállalkozás behozott, előállított, feldolgozott, gyártott vagy forgalmazott, nem felel meg a takarmánybiztonsági követelményeknek, a takarmányipari vállalkozó köteles haladéktalanul kezdeményezni a takarmány kivonását a piacról és tájékoztatni erről az illetékes hatóságot. Ebben az esetben, illetve a 15. cikk (3) mellékletében, azaz amikor egy tétel, küldemény vagy szállítmány nem felel meg a takarmánybiztonsági követelményeknek, a takarmányt megsemmisítik, kivéve ha az illetékes hatóság más módszert lát jónak. A vállalkozó hatékony eszközökkel és pontosan tájékoztatja a takarmány felhasználóit a kivonás okáról, valamint szükség esetén — amennyiben egyéb intézkedések nem elegendőek a magas szintű egészségvédelem megvalósításához — visszahívja a már leszállított terméket.

(2) Az a takarmányipari vállalkozó, aki a takarmányok csomagolása, címkézése, biztonsága és egysége megváltoztatása nélkül kiskereskedelmi és forgalmazási tevékenységeket lát el, saját tevékenységeinek keretein belül kivonja a piaci forgalomból azokat a termékeket, amelyek nem felelnek meg a takarmánybiztonsági követelményeknek, és a takarmányok útjának nyomon követéséhez szükséges információk átadásával, a termelők, feldolgozók, gyártók és/vagy illetékes hatóságok által kezdeményezett intézkedésekben együttműködve hozzájárul az élelmiszerbiztonsághoz.

(3) A takarmányipari vállalkozó haladéktalanul tájékoztatja az illetékes hatóságokat, amennyiben úgy véli vagy okkal feltételezi, hogy az általa forgalomba hozott takarmány nem felel meg a takarmánybiztonsági követelményeknek. A vállalkozó bejelenti az illetékes hatóságoknak a takarmány felhasználásából származó veszély megelőzésére tett intézkedéseket, és nem akadályozhat meg senkit abban, hogy a tagállam jogrendszerével és joggyakorlatával összhangban együttműködjön az illetékes hatóságokkal, amennyiben ezzel megelőzhető, csökkenthető vagy megszüntethető egy takarmánnyal kapcsolatos veszély.

(4) A takarmányipari vállalkozó együttműködik az illetékes hatóságokkal az általa jelenleg vagy korábban szállított takarmánnyal kapcsolatos kockázatok megelőzésében vagy csökkentésében.”

IV. 1. Indoklás

- A cikk a céljai a 19. cikkével azonosak, értelemszerűen a takarmányokra vonatkoztatva.
- A 20. cikk (1) bekezdésének néhány kifejezése azonban csak a takarmány-ágazatra jellemző, ezért magyarázatra szorul.
- A takarmányokkal összefüggésben figyelemmel kell lenni arra, hogy bizonyos takarmánytípusok nyers állapotukban, feldolgozás előtt állati fogyasztásra nem alkalmasak.

IV. 2. Értelmezés

Nagyrészt a 19. cikknél kifejtettekhez hasonló, azzal a kivétellel, hogy a 20. cikk (1) bekezdése a takarmánybiztonsági szabályoknak nem megfelelő takarmány vagy takarmány-tétel megsemmisítéséről rendelkezik, hacsak az illetékes hatóság nem elégszik meg valamilyen más megoldással. A takarmányok esetében a piacról történő kivonásról való tájékoztatás kötelezettsége a takarmányokat felhasználó gazdálkodók felé, és nem a fogyasztók felé áll fenn.

IV. 3. Hatás

IV. 3.1. A 20. cikk (1) bekezdése

i) A piacról való kivonás és a hatóságok értesítése

A 20. cikk (1) bekezdésének első mondata („Amennyiben egy takarmányipari vállalkozó úgy véli vagy okkal feltételezi, hogy egy takarmány, amelyet a vállalkozás behozott, előállított, feldolgozott, gyártott vagy forgalmazott, nem felel meg a takarmánybiztonsági követelményeknek, a takarmányipari vállalkozó köteles haladéktalanul kezdeményezni a takarmány kivonását a piacról és tájékoztatni erről az illetékes hatóságot.”) a 19. cikk (1) bekezdésében foglaltakhoz hasonló szövegezésű.

Ennélfogva a 19. cikk (1) bekezdése kapcsán leírtak itt is érvényesek, a következő különbségekkel:

- Az első feltétel, aminek a 19. cikk (1) bekezdésének alkalmazásához teljesülnie kell, kicsit át van fogalmazva a 20. cikk (1) bekezdésében. A takarmányok kivonása a piacról azt feltételezi, hogy a termék a piacon van. A „közvetlen ellenőrzés alól való kikerülés” feltétele azonban a 20. cikkből hiányzik. Ez azt jelenti, hogy a takarmányipari vállalkozóknak a nem biztonságos takarmányt ki kell ugyan vonniuk a piacról, és erről tájékoztatást is kell nyújtaniuk, de előfordulhat, hogy a kérdéses takarmány még mindig a közvetlen ellenőrzésük alatt van. A gyakorlatban ez az eladás céljára való takarmánytartást fogja érinteni (ld. például a „forgalomba hozatal” definícióját a 3. cikk 8. pontjában). Az eladás céljára való tartás akkor történik, amikor a termék előállításához szükséges összes belső lépés lezajlott. Ilyenformán – élelmiszerek esetében – a termék eladásra való alkalmassága előtti intézkedések, beleértve az élelmiszerláncból való eltávolítást is, nem minősülnek piacról való kivonásnak a 19. cikk (1) bekezdése értelmében, így a tájékoztatási kötelezettség sem áll fenn.
- A második feltétel („...egy takarmányipari vállalkozó úgy véli vagy okkal feltételezi, hogy egy takarmány... nem felel meg a takarmánybiztonsági követelményeknek...”) nagyon hasonló a 19. cikk (1) bekezdésében foglalt feltételhez. Ilyenformán a 15. cikkben említett takarmánybiztonsági előírásokat kell figyelembe venni. A 15. cikk (2) bekezdése a takarmány rendeltetését figyelembe véve tekinti megállapíthatónak azt, hogy az adott termék nem biztonságos. Bizonyos szennyeződések eltávolítása például meghatározott körülmények közötti engedélyezve van, amennyiben betartják a speciális jogszabályok rendelkezéseit.
- Ezeken felül, mivel a 15. cikk értelmében „a takarmány akkor tekinthető nem biztonságosnak a rendeltetési céljára, ha kiderül, hogy a) az emberek vagy az állatok egészségére ártalmas, vagy b) az élelmiszertermelés céljára tartott állatokból előállított élelmiszer emberi fogyasztás céljára nem biztonságos”, a 14. cikk nem biztonságos élelmiszerek meghatározására szolgáló rendelkezéseit a 15. cikk végrehajtása során tekintetbe kell venni.

ii) Megsemmisítés

A 20. cikk (1) bekezdésének második mondata csak a takarmányszektorra vonatkozik. Előírja, hogy a piacról való kivonáson és a hatóságok tájékoztatásán felül a takarmánybiztonsági követelményeknek nem megfelelő takarmányokat és a velük kapcsolatba hozható tételeket vagy szállítmányokat, amelyek feltételezhetően a 15. cikk (3) bekezdése

értelmében nem biztonságosak, meg kell semmisíteni, hacsak az illetékes hatóság nem elégszik meg valamilyen más megoldással. Ez az az eset, ahol a speciális jogszabályok rendelkezései által meghatározott más intézkedéseket lehet alkalmazni.

A megsemmisítés tehát a főszabály, hacsak a hatóság más módszert nem lát jónak. Mindezen felül a kérdéses takarmánnyal kapcsolatba hozható egyéb tételek és szállítmányok sem tekinthetők biztonságosnak, ennél fogva megsemmisítendőek, hacsak részletes vizsgálat során ki nem derül, hogy a takarmánybiztonsági előírások megsértése nem bizonyítható.

Ilyenformán az illetékes hatóságok kivonásról való értesítése során a takarmányipari vállalkozónak a tervezett megsemmisítés módjára nézve is tájékoztatást kell nyújtania, illetve olyan alternatív javaslatot kell tennie, amellyel biztosítja, hogy sem forgalomba, sem élelmiszer-termelő állatok etetőjébe nem kerül nem biztonságos takarmány. Az alternatív megoldások alkalmazásához megegyezésre van szükség a vállalkozó és az illetékes hatóság között, amelyek feltételeit külön jogszabályok fektetik le.

iii) A felhasználók értesítése és a visszahívás

A 19. cikk (1) bekezdésével kapcsolatban írottak az értesítés és a visszahívás tekintetében megfelelően alkalmazandók. Miután ez a rendelkezés takarmányra vonatkozik, a tájékoztatás általában a takarmány felhasználóit, azaz legtöbbször a gazdálkodókat érinti, nem pedig a fogyasztókat.

IV. 3.2. A 20. cikk (2)-(4) bekezdései

A 19. cikk (2)-(4) cikkeivel kapcsolatban írottak mutatis mutandis vonatkoznak a 20. cikk ugyanazon bekezdéseire is.

V. A Rendelet 11. cikke Az élelmiszerek és a takarmányok importja

„11. cikk: A Közösség területére behozott élelmiszer és takarmány

A Közösség területére a Közösségben történő forgalomba hozatal céljából behozott élelmiszernek és takarmánynak meg kell felelnie az élelmiszerjog követelményeinek vagy azoknak a feltételeknek, amelyek a Közösség által elismerten egyenértékűek e jog rendelkezéseivel, illetve — ha a Közösség és az exportőr ország között erre vonatkozó megállapodás van — a megállapodásban meghatározott követelményeknek.”

Az általános élelmiszerjog nyomkövethetőségi szabályainak nincs az EU-n kívüli területekre kiterjedő hatálya. A vonatkozó cikk az előállítás, a feldolgozás és a forgalmazás minden szakaszára kiterjed, az importortól számítva a viszonteladóig.

A 11. cikk nem értelmezhető úgy, hogy a nyomkövethetőség követelményét kiterjeszti a harmadik országok élelmiszer- vagy takarmányipari vállalkozóira. Azt írja elő, hogy a Közösség területére behozott élelmiszer vagy takarmány feleljen meg az EU élelmiszer- illetve takarmányjog megfelelő rendelkezéseinek.

A kereskedelmi partner-országok exportőreinek nem kell a Rendelet 18. cikke által előírt nyomkövethetőségi követelményt érvényesíteniük. Létezhetnek azonban olyan helyzetek, amelyekben az egyes ágazatokra vonatkozó speciális kétoldalú megállapodások vagy a speciális közösségi szabályok tanúsítási előírásai információt követelnek meg a javak eredetét illetően (ilyen például az állategészségügyi szektor). Ezekben az esetekben nem az általános élelmiszerjogi szabályokat kell alkalmazni.

A 18. cikk célja ettől függetlenül teljesül, miután az általa megfogalmazott követelmény az importőrre már kiterjed. Ha az importőr meg tudja jelölni, hogy a harmadik országban belül kitől származik a termék, a 18. cikk célkitűzései teljesítettnek tekinthetők.

Bizonyos uniós élelmiszeripari vállalkozók körében bevett gyakorlat, hogy megkívánják kereskedelmi partnereiktől a nyomonkövethetőségi követelmények betartását (ld. a II.3.1 iii) pontban foglalt magyarázatot), sokszor az „egy lépés vissza, egy lépés előre” elven túlmenően is. Látni kell azonban, hogy ez a vállalkozók szerződési szabadságából következik, nem pedig a Rendelet előírásain alapszik.

VI. A Rendelet 12. cikke: Az élelmiszerek és a takarmányok exportja

„12. cikk: A Közösségből exportált élelmiszer és takarmány

(1) A Közösség területéről egy harmadik országban történő forgalomba hozatal céljából kivitt vagy újrakivitt élelmiszer és takarmány — hacsak az importőr ország hatóságai másképp nem rendelkeznek — megfelel az élelmiszerjog vonatkozó követelményeinek vagy az importőr országban hatályos törvények, rendeletek, szabványok, eljárási szabályok vagy egyéb jogi és közigazgatási eljárások követelményeinek.

Egyéb körülmények között — kivéve, ha az élelmiszerek egészségre károsak vagy a takarmányok nem biztonságosak — az élelmiszer vagy takarmány csak abban az esetben exportálható, illetve újrakivihető, ha a rendeltetési ország illetékes hatóságai ehhez kifejezetten hozzájárulnak, miután kimerítő tájékoztatást kaptak azokról az okokról és körülményekről, amelyek miatt az élelmiszert vagy takarmányt nem lehet elhelyezni a Közösségben forgalomba hozni.

(2) Abban az esetben, ha a Közösség vagy egyik tagállama és egy harmadik ország között létrejött kétoldalú szerződés rendelkezéseit kell alkalmazni, az élelmiszernek és takarmánynak a Közösségből vagy tagállamából az illető harmadik országba történő export az említett rendelkezéseknek felel meg.”

VI. 1. Indoklás és cél

Mint ahogy az a preambulum 24. pontjában világosan megfogalmazásra kerül, a Közösség területéről exportált vagy viszontexportált élelmiszerek és takarmányoknak meg kell felelniük a közösségi szabályoknak vagy az importáló ország előírásainak. Más esetben az élelmiszert vagy takarmányt csak az importáló ország kifejezett beleegyezésével lehet exportálni vagy viszontexportálni. Ettől függetlenül biztosítani kell, hogy még a fenti beleegyezés esetén se kerüljön exportálásra vagy viszontexportra olyan élelmiszer vagy takarmány, amelyik ártalmas az egészségre, illetve nem biztonságos. A jogalkotási cél az volt, hogy az importáló országok védelmi szintje mindvégig szem előtt legyen. A másik nagyon fontos tényező az volt, hogy az élelmiszer-válságok ne legyenek „exportálhatók”. Amikor újfajta veszély jelentkezik, valószínűleg egyik ország sem rendelkezik még megfelelő elhárító mechanizmusokkal. Ebből következően lényeges, hogy ezekben az esetekben az élelmiszerek és a takarmányok csak a célország illetékes hatóságainak kifejezett beleegyezésével legyenek oda exportálhatók vagy viszontexportálhatók, és így is csak akkor, ha a hatóságokat részletesen tájékoztatták azokról az okokról, amiért az érintett élelmiszer vagy takarmány nem forgalmazható a belső (közösségi) piacon. Egészségre ártalmas élelmiszer vagy nem biztonságos takarmány azonban ilyen esetben sem exportálható, még az importáló ország hatóságainak beleegyezésével sem.

Ennek a cikknek az alkalmazási köre (export esetén) az EU-n belül előállított élelmiszerekre/takarmányokra, illetve (visszaexportálás esetén) az importot követően az EU belső piacán forgalomba hozott élelmiszerekre/takarmányokra korlátozódik. Nem vonatkozik tehát az EU külső határánál visszautasított élelmiszerekre és takarmányokra.

VI. 2. A 12. cikk (1) bekezdése

A 12. cikk (1) bekezdésének első albekezdése a következőképpen rendelkezik: „A *Közösség területéről egy harmadik országban történő forgalomba hozatal céljából kivitt vagy újrakivitt élelmiszer és takarmány — hacsak az importőr ország hatóságai másképp nem rendelkeznek — megfelel az élelmiszerjog vonatkozó követelményeinek vagy az importőr országban hatályos törvények, rendeletek, szabványok, eljárási szabályok vagy egyéb jogi és közigazgatási eljárások követelményeinek*”. A felvázolt helyzet a leggyakoribb eshetőség: a harmadik országok általában kialakították saját védelmi szintjüket az egyes élelmiszerekre és takarmányokra nézve, amelyeket az exportőröknek tiszteletben kell tartaniuk.

Ahol az importáló országok hatóságai nem támasztanak külön követelményeket (illetve nincsenek szigorúbb jogszabályok vagy közigazgatási eljárások), az exportra vagy viszontexportra szánt élelmiszereknek a közösségi élelmiszerjog vonatkozó előírásainak kell megfelelniük.

A 12. cikk (1) bekezdésének második albekezdése az első albekezdés által nem lefedett esetekben alkalmazandó szabályokat fekteti le.

Ezekben az esetekben, azaz ha nem létezik vonatkozó közösségi szabály és a harmadik ország nem határozott meg az importra nézve speciális követelményeket, az élelmiszerek és a takarmányok csak a célország illetékes hatóságainak kifejezett beleegyezésével exportálhatók, és így is csak akkor, ha előzetesen tájékoztatták őket azokról az okokról, amiért a kérdéses élelmiszerek vagy takarmányok nem voltak forgalmazhatóak vagy nem maradhattak az EU belső piacának területén. Ha azonban az élelmiszer ártalmas az egészségre, illetve a takarmány nem biztonságos, az érintett termék nem exportálható vagy viszontexportálható, és megfelelő megsemmisítéséről gondoskodni kell.

Az EU külső határán visszautasított és visszafordított élelmiszerek és takarmányok vonatkozásában az Európai Parlament és a Tanács hatósági ellenőrzésről szóló 882/2004/EK számú, 2004. április 29-i rendeletének 21. cikkét kell 2006. január 1-től alkalmazni, amely az élelmiszer- és takarmányjognak, valamint az állategészségügyi és állatjóléti szabályoknak való megfelelés ellenőrzését szolgálja (HL L 165, 30.04.2004, 1. oldal; Corrigendum: HL L 191, 28.5.2004, 1. oldal).

VI. 3. A 12. cikk (2) bekezdése

A 12. cikk (2) bekezdése arra a helyzetre vonatkozik, amikor egy tagállam vagy a Közösség kétoldalú megállapodást köt egy harmadik országgal. Ebben az esetben a szerződés rendelkezései képezik a betartandó szabályokat.